

ATILLÂ DORSAY

Pandemi Günlerine
Doğru SANAT ve

T24
YAZILARI

SIYASET

Remzi Kitabevi

Pandemi Günlerine Doğru
SANAT ve SIYASET

Atilâ DORSAY 1939 İzmir doğumlu. Galatasaray Lisesi ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (şimdiki Mimar Sinan Üniversitesi) Yüksek Mimarlık bölümünden mezun oldu (1964). *Cumhuriyet* gazetesinde sinema üzerine yazmaya başladı (1966) ve sonra bunu asıl meslek olarak seçti. *Cumhuriyet*'te 27 yıl sürekli yazdıktan sonra *Milliyet*, *Yeni Yüzyıl*, *Sabah*'ta devam etti. Şimdi *T24*'te yazıyor.

Çoğu sinemayla ilgili olmak üzere bugüne dek 65'i bulan kitabı yayımlandı. Türk ve yabancı sinema eleştirilerini, denemelerini, yemek kültürü, şehircilik, İstanbul ve Beyoğlu, yaşam kültürü, pop müzik, gezi yazılarını, söyleşilerini, fotoğraf albümlerini ayrı kitaplarda topladı. Birer Yılmaz Güney ve Türkân Şoray biyografisi, bir hikâye ve bir şiir kitabı var. En son anılarını kitaplaştııyor.

TRT2'de, açıldığı 1985 yılından sonra film programları yaptı. Özellikle "Sinema 100 Yaşında" kuşağında önemli klasikler sundu. 1987-1994 arasında TRT Radyo3'te müzik programları yaptı. Çok sayıda yerli-yabancı dergide yazıları yayımlandı. Birçok festivalde jüri üyeliği yaptı. 2014 yılında TÜYAP Yılın Yazarı Ödülü'ne değer görüldü. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde yıllarca danışmanlık yaptı. SİYAD-Sinema Yazarları Derneği'ni kurdu; uzun süre ödül gecelerini sundu.

Dorsay'ın Fransa'dan Chevalier des Lettres-Palmes Académiques nişanı, TDK-Türk Dil Kurumu Basın Ödülü, Almanya Mannheim, İran Fejr ve New York Crossroads festivalleri; İstanbul, İzmir, Antalya, Mersin, Diyarbakır, Adana, Eskişehir, Balıkesir, Afyon, Malatya, Erzurum, Trabzon, Suç ve Ceza Filmleri festivalleri, TEMA, İFSAK, ODTÜ, CEKUD, GÖZDER, ENKA, GS Lisesi kurum ve okulları; Soroptimist, Rofife, Lion's, Rotary, Engelliler, Troya, TED, Hisar Kısa Film, Etiler Emek ödülleri; Marmara, FVM Işık, MSÜ, Birleşim, MEE, E. U. İletişim, Işık, Boğaziçi, Aydın üniversiteleri, İRQ-İstanbul Rehberler Odası onur veya emek ödülleri gibi birçok ödülü bulunuyor.

ATİLLÂ DORSAY

Pandemi Günlerine Doğru
SANAT ve SİYASET

Remzi Kitabevi

PANDEMİ GÜNLERİNE DOĞRU
SANAT VE SİYASET / Atilla Dorsay

© Remzi Kitabevi, 2023

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Asaf Taneri

İç tasarım: Ömer Erduran

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2158-6

BİRİNCİ BASIM: Ekim 2023

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Sunuş

7

*Elveda Sinema, Engin Ardiç ve Gezi Olayları,
Sınırsızlar Kulübü Tartışması*

9

*Cüneyt Özdemir, Angelina Jolie, Sinemamızın 100. Yılı,
Sinema-Müzik Buluşması, Görme Engellilere Sinema*

21

*Yaşar Kemal'in Ardından, Sinderella Tartışması,
Sansür Üzerine, Sinema ve İslam*

34

*Sinematek, İzmir Günleri, 50. Meslek Yılım,
Adnan Menderes'i Anmak, Cadı Avları Tarihi,
King Çekip Gitti*

44

*Mithat Alam, Cannes'da Skandal, Tunca Arslan Olayı,
Meltem Cumbul ve Semih Kaplanoğlu, Antalya'da
Kıyamet, Dijitürk ve Ben*

68

*Cannes'ın Gizli Skandalı, Eşcinsel Filmler,
Hormon Domates, Sigara Yasağı, Elveda Güzel Western*

85

*Metin Akpınar, Bizim Cumhuriyetimiz, Anılar
Kitabım, Velihaht Peşinde, Bir Eleştirmenin Trajik Sonu,
Bol Ödüller Yılı*

95

*Deprem ve Sevgili Güngör, Küçük Kadınlar Tartışması,
Hoşgeldin Koronavirüs, En İyi Yönetmenler*
107

*Deprem Toplumu Olmak, Şekeroğlu Arşivi,
Elveda Hasan Saltık, Kadın Dostlar Tartışması, Pen'in Jesti,
İhtiyarlara Yer Var*
123

*Almanya Göçü, İzmir Günleri, Genco Erkal, Belmondo,
Beyoğlu, Medya ve Basın, Oksijen*
143

Kişi Adları Dizini
159

Sunuş

Önceki kitabım *Övgüler, Yergiler, Atışmalar*'ı şöyle bitirmiştım:

“Böylece benim için yeni bir basın yaşamı başladı. *T24*'ten teklif alınca... Eski *Cumhuriyet*'çi Hasan Cemal sayesinde gelen bu öneri, doğrusu tam zamanında oldu. Çünkü malum, yazmadan durabileceklerden değilim!... Ve bu öneri üzerine 2013'te işe başladım. Çok kaliteli bir aydın kadrosu; kesin bir özgürlük; var olmayan yazı uzunluğu kısıtlaması; son dakikada bile bir konuya eğilme kolaylığı gibi avantajları sonuna dek kullanarak... Bir internet sitesinin mensuplarına böylesine bir aidiyet duygusu verebileceğini hiç düşünmezdim. Umarım daha uzun süre böyle gider.

Bundan sonrası, yani 2013-2023 arasında yaşadıklarım inşallah bir başka kitabın konusu olacak. Orada buluşmak üzere”...

İşte o gün geldi. Bu kez gerçekten de *T24* günleri ve orada özgürce yazdığım yazılar ana malzemem olacak. Ama o yazıların dışında başka gazetelerde ve tüm medyada çıkanları da, yıllardır süregelen bir gelenek sonucu kesip dosyalıyorum. Böylece falan yazıya filan gazetenin yanıtını veya bir yorumuma bir başka ünlü kalemin karşı yorumunu da kullanma şansını buluyorum.

Bu kitapta yer alan yazıların ana temalarına gelince... Kimi basın kalemleriyle son tartışmalarımız. Örneğin yakında kaybettiğimiz Engin Ardıç, Hıncal Uluç gibi... Kimi eski dostları anmak. Ki onları bir zamanki deyimiyile yad etmekten hiç vazgeçmeyiz: Yaşar Kemal, Onat Kutlar, Yılmaz Güney... Hasan Saltık, Mithat Alam, Cüneyt Cebenoğlu... Kendine özgü gazeteci Güngör Denizaşan... Kısaca da olsa Zeki Müren. Ve unutulmaz Dario Moreno...

Ya da şaşırtıcı biçimde –ve iki kültürü birleştirerek– Fransız ikonu Jean-Paul Belmondo... Ki onu kendi dilinde anmayı da eklemiştım: Tümüyle Fransızca bir metinle... Ama sonra aşırı “entel” bularak çıkardım.

Talep olursa ve yeni bir baskıya gidersek, memnuniyetle eklerim!... İki kültür denince akla gelen Almanya'ya göç üzerine son derece ayrıntılı bir yazı.

Biraz tarihimize dönerek, Adnan Menderes ve arkadaşlarının acı kaderini anmak... Cadı Avları tarihine dönmek... Ayrıca değerli gazetecileri anmak... Uğur Dündar, Zeynep Oral, Doğan Hızlan... Cüneyt Özdemir, Alin Taşçıyan, Uğur Vardan, Ömür Gedik... Yılmaz Parlar, Kerem Akça, Sadi Çilingir... Köşesine çekilmiş Melih Âşık'a, yakın zamanda kaybettiğimiz Hıfzı Topuz'a selam yollamak...

Ayrıca Meltem Cumbul-Semih Kaplanoğlu polemigi; SIYAD, Antalya ya da eşcinsel filmler tartışmaları... Uluslararası yakınlıklar. Türk dostu Elia Kazan, Angelina Jolie, Nicole Kidman; kimi Oscar törenlerinden alınacak dersler... Ya da evrensel bela Donald Trump'a dil uzatmak... Genco Erkal'dan Metin Akpınar'a, Ahmet Ümit'ten Emrah Kolukısa'ya, Nuri Bilge Ceylan'dan Reha Erdem'e birçok sanat insanına şükranlarımızı sunmak... Veya kadınları kırma sanatını nasıl becerdiğimi anmak!...

Sevgili gazetem, tam 27 yılımı verdiğim *Cumhuriyet*'i tüm o patırtı-gürültüye rağmen minnetle anmak... İlhan Selçuk'tan Elif Naci'ye, Ali Sirmen'den Alev Coşkun'a birçok eski-yeni isimle birlikte... Sami Şekeroğlu'na veya Dikmen Gürün'e sevgiler sunarken, bir dönemin düzeyli meslektaşları Tunca Arslan'ın ihanetini acıyla anmak. Bir kez daha...

Ya da *T24* yemeklerinden sergilerimin açılışına, İzmir törenlerinden "ihtiyarlara yer var" buluşmasına birçok güzel olayı hatırlamak ve sizlere hatırlatmak... Sevgili King ya da diğer adıyla Ponçık'in ölümü dolayısıyla hayvan sevgisini gündeme getirmek... Ve hep olduğu gibi sevgili Türkân Şoray'a sevgilerimi yollamak... İşte sizlere kitabımın özeti. Unuttuğum daha birçok anı, anekdot, anma veya eleştiri de cabası...

Son bir not olarak, 2022'den sonrasını 2025 gibi bir tarihte yazmak istiyorum. Kısmet olursa...

Atila Dorsay
Eylül 2023

BÖLÜM BİR

Elveda Sinema, Engin Ardiç ve Gezi Olayları, Sınırsızlar Kulübü Tartışması

■ Bu yeni kitaba ve bu bölüme bir dergiyle başlamak istiyorum. Dergi deyip geçmeyin... Öyle dergiler oldu ki yıllar boyu siyasetten sanata bizi hayata ve kültüre bağladılar; ülke ve dünya gerçekleriyle bağlarımızı sağladılar. *Nokta*'dan *Aktüel*'e, *Varlık*'tan *Gösteri*'ye, *Sinema*'dan *Milliyet-Sanat*'a, *Yeni A Dergisi*'nden *Resimli Tarih Dergisi*'ne, *Yıldız*'dan *Artist*'e, *Yedinci Sanat*'tan *Aksiyon*'a, *Arka Pencere*'den *Yeni Sinema*'ya, *Kafkaokur*'dan *Masa*'ya, *Sabit Fikir*'den *Dergâh*'a... Ve daha başkaları... İşte bunlardan biri, yıllar boyu okumakla kalmayıp katkıda bulunduğum, benim için bir dönemin çok önemli bir yayını...

Elveda Sinema!...

Sinema dergisi de veda etti. Daha doğrusu sahiplerince kapatıldı. Tam 19 yıldır çıkan, o günden beri ülkemizde tüm sinemaseverler için kaçırılmaz bir bilgi ve sevgi odağı haline gelen bu dergi, 20. yılını görme imkânı tanınmadan haince kapatıldı.

Niye oldu bu, dergi satmıyor ve zarar mı ediyordu? Hayır. Hâlâ 10 bin civarı sadık bir okuru ve camiada büyük bir saygınlığı vardı. Birçok sinema yazarının değişik biçimlerde katkıda bulunduğu dergiye, ben de en azından 15-16 yıldır yazıyordum. Yeni çekilen filmler çok önceden öğreniliyor, gösterime çıkanlar üzerine en geniş bilgiler ve söyleşiler yayımlanıyor, tüm festivaller izleniyor, sinema tarihine nostaljik veya radikal dalışlar yapıyordu. Onca has sinemasever kalemin çabasıyla gerçek

bir sinema kültürü platformu oluşmuştu. En öncel bilgilerden en sofistike analizlere geniş bir yelpaze içinde...

Ama ne oldu? Derginin sahibi konumundaki Turkuaz grubu, yani *Sabah* gazetesi sahipleri, gazeteyi de ATV kanalıyla birlikte sattılar. Bir büyük, hatta dev inşaat şirketine... Onlar da ilk iş grubun dergilerinden kurtuldular. Elbette böyle sanat-manat gibi işlerle uğraşmak, onların şanına yakışmazdı. Devasa işler yapanlar böylesine küçük hesaplarla uğraşabilir miydi? Günümüzün gemi aزیya almış ve artık her şeyi, ama her şeyi rant ve kazanç çerçevesi içinde ele alan ve örneğin yeşil denince sadece doların yeşilini gören azgın kapitalist mantığı içinde?

Ve böylece *Sinema* ve ünlü *Aktüel* haber dergisiyle birlikte, tam yedi dergi kapandı. Hem de yeni bir ayın (ve de yeni bir yılın) çok yaklaştığı, dergilerin tüm hazırlıklarının yapıldığı, yazı, haber, yorum ve resimlerin çoktan derlendiği günlerde... Örneğin benim, geçen ayın tam bir yaprak dökümüne dönüşen günlerinde art arda ölen o ünlü oyuncuların üçü, ölüm sırasıyla Eleanor Parker, Peter O'Toole ve Joan Fontaine üzerine yazdığım (ve önemleri dolayısıyla alışılmış kapasitemin iki misli olan) yazı da kadük oldu.

En acısı, bu olay o anlı-şanlı gazetelerimizde kültür köşelerine haber bile olamadı, birkaç gazete ve birkaç köşe yazarı dışında kimse ne o dergileri anıp iki üzüntülü laf etti, ne de o ölenler gereğince hatırlandı. Basından başka şeylerle birlikte dışlanan kültür ve ülkede yaşanan genel kültürsüzleştirme eğilimin görkemli bir yansıması.

Ne yapalım? Artık meşrebimize göre ya bir Fatiha okuyun, ya da Kemalist jargonla "Işıklar içinde yatsınlar" deyin. Ama gidenler geri gelmiyor.

23 Ocak 2013

- Bu benim için önemli yazıyı bu yeni anılarımın başlangıç yazısı olarak kullanırken, başka bir yazıma rastladım. (O kadar çok yazmışım ki... Sanki gevezeliğin yazıya dökülmüş hali!)... O birazcık daha eskiye gidiyor; ama yine *Sinema* dergisinden söz ediyor. İşte bu gerçekten ilginç bulduğum yazımın yeniden hayata dönüşü:

Zamana Direnen Mitler, Çöküp Giden Mitler

Sanat mitler yaratır. Ve mitler de sanatı besler. İnsanlık tarihinin sanatsal üretime geçmesinden bu yana, sanat eserlerinin –tiyatro, roman, şiir, film– anlattığı öyküler çok kabaca birkaç ana gruba ayrılabilir ve bunların zamana direnişinden söz edilebilir. Buna bağlı olarak, adeta ölümsüzleşen yıldızlardan ve onların temsil ettiği mitlerden de konuşulabilir.

Örneğin sinemanın en unutulmaz starlarından Marilyn Monroe... Gün geçmiyor ki onun hakkında bir şeyler yazılıp söylenmesin... Ya gençlik fotoğrafları veya açık-saçık resimleri bulunmuştur; ya ölümü üzerine yeni yorumlar veya açıklamalar yapılır; ya bir ressam elinden çıkma portresi veya bir kısa (pornografik?) filmi bulunur.

O artık ebedi gençliğe ve kesin ölümsüzlüğe kavuşmuş, bir mit olarak ortak belleğimize yerleşmiştir.

İşte değerli yazar Nazlı Eray, son romanlarından *Marilyn – Venüs'ün Son Gecesi*'nde, Ankara'nın göbeğinde yeni bir Marilyn keşfediyor. Ve onun peşinden giderek, tüm bir Marilyn efsanesine, onun 1962 yılında ve 36 yaşındaki gizemini hâlâ koruyan ölümüne uzanıyor. Yazarın her kitabı gibi yoğun bir fanteziyle ve hayal gücüyle bezeli ve sinefil yanı da hayli güçlü bir edebiyat denemesi

Bize gelmeyen ve bu nedenle piyasadaki DVD'sinden izlediğim Steve Antin filmi *Burlesque*'te ise, köyünden kalkıp ünlü olmak için Los Angeles'a gelen Ali (aslında Alice), Cher'in işlettiği Burlesque adlı kabarrede, Marilyn taklidi yaparak amacına ulaşmaya çalışıyor. Ve de kaçınılmaz olarak, Jule Styne bestesi o unutulmaz şarkıyı söylüyor: *Diamonds Are A Girl's Best Friend*. O en tipik “aptal, ama seksi sarışın” tiplemesini bilmem kaçınıncı kez yüklenerek, parçayı bir seksi sarışın manifestosuna dönüştürerek...

Ve tıpkı Marilyn –veya yıllar önce aynı şeyi Baz Luhrmann'ın *Moulin Rouge* filminde yapan Nicole Kidman– gibi, bir tür marka çılgınlığını da müziğin içine katarak... Öyle ya, ara yerde Cole Porter'in elbette asla yazmadığı o markaların adı neyin nesi? Şarkının arasında çılgık çılgınlığa Tiffany's veya Cartier diye bağırımlar? Oysa daha 1950'li yıllardayız (*Gentlemen Prefer Blondes* filminin çekim tarihi 1953) ve de marka çılgınlığı o denli yaygın değil.

Büyük olasılıkla, bizzat dâhi yönetmen Howard Hawks'ın bir buluşu olarak, her genç kızın rüyalarına giren şeyleri simgelemek için kulla-

nılmış sahnelerdi onlar... Tüketim toplumlarında kadınların rüyalarını erkekler mi süsler sanırsınız? Onca marka veya arabadan kürke lüks eşya dururken? ...

Neredeyse 60 yıl sonra, *Burlesque*'le sinemayı deneyen ünlü pop şarkıcısı Christina Aguilera da aynı şeyi yapıyor. Ve Marilyn'in modern bir kopyası gibi davranarak üne ulaşmaya çalışıyor.

Yanı başında Cher var. O, Marilyn'in *Erkekler Sarışınları Sever*'deki esmer kader arkadaşı Jane Russell'in yerine konmuş değil. Esmer olmasına son derece esmer de, yaşı tutmuyor!... Ama o da hâlâ zirvede, hâlâ bir kraliçe. Ve şarkılarından bakışlarına, giysilerinden otoritesine, her şeyiyle bunu kanıtıyor. O da başka ve başlı başına bir efsane çünkü... Yaşlanmayan kadın efsanesi: Catherine Deneuve, Charlotte Rampling, Gülriz Sururi, Marianne Faithfull, vb. gibi.

Ya da (DVD'sini izlediğim – çünkü bu da Türkiye'de gösterime çıkmadı) Shana Feste filmi *Country Strong – Aşka Şans Ver*. Bu kez, Kelly Carter adlı hayali bir country şarkıcısının öyküsü anlatılıyor.

Kelly, genç yaşta ulaştığı ününün yarattığı tuzaklara düşmüş, gerçek aşkı bulamamış, aynı zamanda menajeri de olan kocasının ihanetlerine tanık olmuş, çok çocuk istediği halde bir konserinde (aşırı alkollü olarak) düşüp bebeğini yitirmiş birisi. Alkolün yanı sıra ancak haplarla ayakta durabiliyor ve acıklı bir sona doğru adım adım kayıyor.

Elbette anladınız: Burada da bir başka mit söz konusu. Kaybedenler ve bunu genç yaşta çekip gitmeye dönüştüren trajik bir kader sahipleri. Özellikle de o ünlü "27 yaşında grubu." Yani Jim Morrison'dan Jimi Hendrix'e, Curt Cobain'den Janis Joplin'e ve en son Amy Winehouse'a (o da 27 yaşında ölmüş!)... Yani o son derece yetenekli, ama aynı ölçüde sorunlu ve kompleks kişilikler.

Bir türlü çözemedikleri sorunları, doymak bilmez tatminsizlikleri, ancak içki, alkol ve uyuşturucu ile dayanma gücü bulabilen zayıflıkları ile... Gerçi farklı yaşlarda da olsa (kimi zaman daha genç, kimi zaman daha yaşlı) ve kader araya bazen kaza veya kötü şans biçiminde girmiş de olsa, böyle ölümü erken sayılan ünlüler hep olagelmıştır: Rudolph Valentino'dan James Dean'e, Jean Harlow'dan Carole Lombard'a, Judy Garland'dan Montgomery Clift'e, Natalie Wood'dan Romy Schneider'e, Budy Holly'den Richie Valens'e, Luigi Tenco'dan

Claude François'ya kadar. Tanıyanlar, izleyip sevmiş olanlar için her daim birer üzüntü kaynağı olarak kalmış yetenekli insanlar...

O filmin en ilginç yanı, Amy Winehouse'ın ölümünün hemen ertesine denk düşmüş olmasıydı. Yani, benim izlemem demek istiyorum. Yoksa aslında 2010 yılına aitti: yani Winehouse'ın trajik ölümünden çok daha öncesine...

Ama ne fark eder? Bunlar ölümsüz hikâyelerdir, sürekli yinelenirler, dönenip tekrar tekrar yaşanır. Her kuşak kendi kurbanlarını yaratır, iki-üç yılda bir ilahlar, şöhret denen şeye adanmış yeni, genç beden arayışına çıkarlar.

O erken, kimi zaman çok erken ölümlerin acısını belki telafi edebilecek tek şey vardır: ölenlerin bu ölümle birlikte unutulmazlık tacını giymeleri; sayısız insanın belleğine yerleşmeleri; bir anlamda ölümsüzleşmeleri, kültleşmeleri...

O da belki: çünkü, malum, André Malraux'nun eşsiz deyişiyle "Bir hayatın değeri yoktur. Ama hiçbir şey de bir hayat etmez." O insanlara sorma şansımız olsaydı, belki birkaç yıl daha yaşamayı bile ölümsüzlük tacına tercih ederlerdi!...

Ve de buradan çok farklı bir olaya uzanmak istiyorum. İlgisiz gibi görünse de bence yakından ilgili. Danimarkalı dâhi sinemacı Lars von Trier'in son filmi *Melancholi*, malum, son Cannes şenliğinin en tartışmalı filmi oldu. Yaklaşan bir gezegenin tehdidi altındaki bir dünyada, insanlardan uzak yaşayan sorunlu bir ailenin ve özellikle iki kız kardeşin ölümcül çekişmesini anlatan film, iki yıl önce *Antichrist – Deccal* ile büyük yankı uyandırıp tepkiler alan ustanın yeni bir meydan okuyuşu olarak nitelendi. Yine de festivalden ödül almayı başaran filmde, özellikle iki kız kardeşin –Kirsten Dunst ve Charlotte Gainsbourg– oyunları da büyük ilgi topladı.

Ama asıl bomba, bilindiği gibi, basın toplantısında Lars von Trier'in sözleri oldu. Yönetmen önce densizdi-örneğin iki kadın oyuncusunu bir porno filmde oynatmanın ne güzel olacağını söyledi!... Sonra daha da şımardı, Alman Nazizmi'nden söz etti, Hitler'i "çok iyi anladığını" ve "onun iyi işler de yaptığını" söyledi. Gelen tepkiler üzerine sözlerini değiştirmeye çabaladı; ama beceremedi. Ve festival tarafından *persona non grata-istenmeyen adam* ilan edildi, yani resmen kovuldu!... Ve palas-pandırmas çekip gitti, ödül törenine bile katılmadı.

İşte size bir başka mit. Daha doğrusu, yaygın bir miti yalanlamaya yönelik bir olaylar dizisi. Avrupa'nın özellikle kuzeyi, malum, uygarlığın üst düzeyi sayılır. İsveç, Norveç, Finlandiya, Danimarka ve Hollanda gibi ülkeler, hem eriştikleri refah düzeyi, hem insan haklarına gösterdikleri saygıyla sanki çağımızın yol göstericisidirler; önümüzü aydınlatırlar, geri kalmış ya da bizim gibi "gelişmekte olan ülkeler" hep onlarca yargılanıp değerlendirilir, adeta onların önünde hesap verir: Lahey divanından Uluslararası Af Örgütü'ne, Nobel ödüllerinden AIHM mahkemelerine...

Ne var ki artık o yıldız da dökülüyor ve altından güzel şeyler çıkmıyor. Tüm o ülkelerde (ve ayrıca Fransa gibi bir özgürlükler ülkesinde), artık gerici partiler ve alabildiğine bağnaz politikacılar gözde. Hollanda ve Danimarka gibi geleneksel olarak ilerici ülkelerde bile, bu tür siyasetçilerin oyları tırmanıyor.

Ve Lars von Trier gibi sinema sanatını yenileyen dâhi bir sanatçı bile, durup dururken, hem de dünya kamuoyu önünde, Nazizmi övüyor ve Hitler'e hayranlık belirtiyor.

Ve bundan birkaç ay sonra da, bu kez gerçek bir huzur ülkesi, doğa âşığı Norveç'te korkunç bir olay yaşanıyor; Anders Behring Breivik adlı tipik "beyaz Avrupalı", sarışın ve tertemiz yüzlü bir adam, bir gençlik kampında ateş açıp katliam yapıyor, 80'e yakın öğrenciyi öldürüyor.

Bu kez, dediğim gibi, eski mitlerin direnişi değil, eski mitlerin çöküşü söz konusu. Ne yazık ki bu çöküş, insanlığa huzur ve mutluluk getirecek bir olay değil. Tersine, hemen her yerde ırkçılığın, faşizmin ve savaş ruhunun canlanmasına tanık oluyoruz. Ne yazık, ne ayıp!...

Not: Son dönemde, dergi için bu köşeyi yazmakta zorlandığım aylar oldu. İster tembelliğime verin, ister hazırladığım farklı bir kitabın yorgunluğuna... Ama her seferinde, sevgili editörüm ve Sinema dergisindeki genç meslektaşım Müjde Işıl ağırlığını koydu, "Sizsiz olmaz, Atilla Bey" diyen sesiyle... Ve ben oturup yazdım. Müjde'ye sonsuz teşekkürlerimle...

■ İşte ezeli ve ebedi tartışmacı partönerim, adını geçen kitabımda da andığım Engin Ardıç'la yine bir polemik. Benim için çok önemli birkaç noktaya değinen... Ve bana giydireyim derken, hayatımdaki aldığım en güzel komplimanlardan birini sunan:

Engin Ardıç'a gönülden teşekkürler!

Emek ve Gezi Olaylarının Ortak Yanı

Sabah gazetesini okumuyorum. Tam 14 yıl emek verdiğim bir gazeteyi okumamak zor gelmiyor değil. Nitekim ayrıldığım Nisan 2013'te bırakmadım, bir süre aldım. Ne zaman ki gazete iyice değişip inanılmaz biçimde iktidara yanaşmaya başladı. Ve de o "şebelek" lakaplı militan yazarı da kadrosuna aldı. O zaman dayanamayıp bıraktım.

Sabah da o günden beri tümüyle değişti. Ve birçok değerli kalemi kadrosundan çıkardı. Nazlı Ilıcak'tan Yavuz Baydar'a, hatta kurucularından Ahmet Örs'e kadar... Hafta sonu eklerinin başındaki Elçin Yahşi ve *Günaydın*'ı uzun süre yöneten Şirin Sever bile bundan nasiplerini aldılar. Orada bir avuç aklı başında dostum kaldı. Allah onlara kolaylık versin!...

Tüm bu nedenlerle, geçen gün (tam olarak 15 Ocak'ta) Engin Ardıç'ın yazısından önce haberim olmadı. Sonra söz ettiler hemen alıp arşivime kattım: bir gün lazım olur!... *Geçmiş Olsun Reha* başlıklı yazıda, Ardıç önce Reha Muhtar'a laf atıyor, sonra *Sana da Atillâ Ağabey* diyerek son kitabım dolayısıyla bana dokunduruyordu. Ve hemen yazının girişinde aynen şöyle diyordu:

"Sevgili ağabeyim Atillâ Dorsay, verdiği 'Emek Sineması mücadelesi'ni yansıtan ve Taksim ayaklanmasının da fitilini ateşleyen, bir tür provasına yol açan yazılarını yeni bir kitapta toplamış: *Emek Yoksa Ben de Yokum!* Gazetede de böyle demişti.

Oysa gazetenin bu işte olumlu ya da olumsuz hiçbir dahli yoktu ve olamazdı. Ne bekliyordu? Patron başbakana telefon edecek, 'Atillâ Bey kızıyor, şu inşaatı durdurun' mu diyecekti acaba?

Kendisine bu saçma ve gereksiz 'šov'dan vazgeçmesini, işinin başına dönmesini çok söyledik, dinletemedik.

Bu gazetede bulunmaktan rahatsız olan ve 'kendi mahallesinin bas-

kısına' dayanamayan adam, basar istifayı giderdi. Emek Sineması'nı öne sürmezdi. Bahane aramasına gerek yoktu.

Böyle yapmadı. Dolambaçlı yolu seçti ve azıcık ayıp etti. Kibarlık olsun diye azıcık dedim!...

Sahi, Said Naum Duhanı'yi mezarından çıkarıp getirsek, o da kendi Beyoğlusu'nu istemeyecek midir? Peki o kime polim yapısın? *Tanin* gazetesine mi, *İkdam*'a mı?"

Sabah, 2014

Hay Allah!... Görüyor musunuz neler demiş, bizim Mekteb-i Sultanı'lı kardeşimiz Engin? Bana "ağabey" demesi zaten ikimizin de Galatasaraylı olmasından... Peki ya gerisi?

Önce şunu söyleyeyim. Emek Sineması olayıyla Gezi olayları arasında belli bir akrabalık olduğunu ben de düşündüm. O kitapta da yazmıştım: eğer Emek olayı Gezi'den sonra patlak verseydi, belki o eşsiz salonu kurtarabilirdik. Çünkü Gezi olayları, oldukça geniş bir kitlenin ülkemizde hemen ilk kez "birkaç ağaç için", yani sonuç olarak bir doğayı koruma girişimi için öylesine bir direniş başlatmasıdır. Temel niteliği, ilk başta siyaset-dışı bir amaç uğruna başlamasıdır: tıpkı Emek olayı gibi... Gerçi arkadan çok başka şeyler gelmiş ve olay gitgide büyüyerek iktidara karşı, iktidarın başına ve tüm "muktedirlere" karşı, o giderek artan hoyratlığa, zorbalığa, "her şeyi ben bilirim" diyen tek-adamlığa karşı bir ulusal eyleme dönüşmüştür.

Sonunda Gezi kazanmıştır, geziciler galip gelmiştir. Ve ilk ağızda Taksim Parkı kurtulmuştur. İki olay ters sıralı ya da birbirine daha yakın olsaydı, belki Emek de yıkılmaktan kurtulabilirdi. Öyle olmadıysa bile, Emek kitlenin görünürde siyaset-dışı bir olay için böylesine eyleme geçebileceğini göstererek, Gezi'nin önünü açmıştır. Bu sanırım toplumbilimcilerin de görüp söylediği bir şey.

Ancak böyle düşünsem ve gerçekten de Emek (ve aslında tüm İstanbul) için, hem de "yandaş" *Sabah* gazetesinde özellikle son üç-beş yılda öylesine yoğun biçimde, kitap oluşturacak kadar (nitekim iki kitap çıktı!) yazmış ve eleştirmiş olmaktan belli bir övünç duysam da... Yazılarımla Gezi arasında böylesine direkt bir paralellik kurmayı, ben kendi adıma hayal bile edemedim!... Bu öylesine karmaşık bir bağ ki...

Elbette daha *Emek Yoksa Ben de Yokum!* diye yazdığım 2011 yılından beri, bunun benim açımdan bir kişisel isyan olduğu belirgindi. Ve olaylar öyle gelişti ki, o sözü tutmak zorunda kaldım. Onca sevdiğim, bir hayat biçimi olmuş gündelik gazete/köşe yazarlığına son vererek... Ve günümüzün çalkantılı, hatta fırtınalı bir denize benzeyen medyasında, bunun kolay kolay alternatifi olmadığını da gayet iyi bilerek... Kişisel isyanların da, giderek artıp büyümek suretiyle toplumsal isyanlara dönüştüğü bir gerçek değil midir?

Ama bir başkasından, hele “düşman” (yani ideolojik düşman) bellediğim bir kalemden böyle bir saptama beklemezdim. Engin Ardıç benim yazılarımı “Taksim ayaklanmasının da fitilini ateşleyen, bir tür provasına yol açan” diye niteledi ya... Emin olun, bu benim naçiz hayatımda aldığım en büyük kompliman, en güzel armağan!... Çerçeveletip durvarıma asacağım...

Engin’e gönül dolusu teşekkürler. Ne derece bilinçli yaptığımı bilmiyorum. İster misiniz, bunu o Mekteb-i Sultanilik (ya da Galatasaraylılık) denen ve kimilerince “ülkemizin en büyük çetesi” olduğu ileri sürülen örgütün etkisiyle yazmış olsun!... Ama herhalde bu, basında birini eleştirmek için yola çıkmış, ama sonunda ona en büyük armağan olmuş polemik yazılarının önde geleni olarak anılacak...

Ama bir nokta daha var. Bu kez kişiselliği aşan... Ardıç “Patron başbakana telefon edip “şu inşaatı durdurun” mu diyecek?” derken, önemli bir şeyi açığa vuruyor. Devlet malı Emek’in yıkılıp o değerli alanın bir büyük sermaye şirketine teslim edilmesinin ardında da bizzat başbakanın olduğunu, bunun bile bir siyasal uygulama olduğunu itiraf etmiş oluyor. İktidara öyle yakın ki, kim ondan iyi bilecek?

Ayrıca şu bilgiyi de ekleyeyim. Said Naum Duhanî 19. yüzyıl sonu Beyoğlusu’nu anlatmış, başta *Eski İnsanlar, Eski Evler* olmak üzere birkaç kitap yazmış değerli bir kent yazarıdır. *Tanın ve İkdam* da ülkemizin ilk ve en eski gazetelerinden... Tüm bunları bilmek iyi de, bu bilgiçliği aynı gazetede çalıştığı, yıllar boyu tanıştığı çağdaş bir yazarın bir ilke, bir vaat, kamuoyuna verilmiş bir söz uğruna giriştiği ve sonunda en azından maddi açıdan bir özveri olan bir eylem için kullanmak... Ve bu bilgiçliği silah gibi ona doğrultmak... Çok mu kibar, çok mu asil duruyor? Hay Allah müstahakkını versin, Engin Ardıç!...

■ Not: Bu kitabı hazırlarken, Engin Ardıç hayata veda etti. 27 Mayıs 2023'te... Ardından rahmet okumaktan başka elimden ne gelir?

Şimdi bir film eleştirisi. Bana “Tüm eleştirilerini zaten kitaplarda topluyorsun. Bunca kitap bunun sayesinde çıktı. Bir de burada niçin yineliyorsun?” demeyin sakın... Bu eleştiri ve ona gelen bir yanıt bizi bambaşka alanlara götürmüştü. Hatırlayalım bakalım:

Oyunculuk süper... Ama ya film?

Sınırsızlar Kulübü

(Dallas Buyers Club) / Yönetmen: Jean-Marc Vallée / Senaryo: Craig Borten, Melisa Wallack / Görüntü: Yves Belanger / Oyuncular: Matthew McConaughey, Jennifer Garner, Jared Leto, Denis O'Hare, Steve Zahn, Michael O'Neill, Griffin Dunne / Amerikan filmi

Sınırsızlar Kulübü, benim için son ayların en düş kırıcı filmi oldu. Belki çok şey, belki de sadece farklı bir şey bekliyordum. Ama karşıma gelen beni doyurmadı.

Film 1985'lerde Ron Woodroof adlı Dallas, Texas'lı bir adamın öyküsünü anlatıyor. Asıl işi elektrikçilik olan, ayrıca rodeo denen tipik Amerikan sporu meraklısı, boş zamanlarında kumar, bahis, içki, koka-in, ayaküstü seks düşkünü olan Ron, günün birinde AIDS denen (dönem için) yepyeni hastalığa tutulduğunu öğreniyor. Manşetlerde hastalıktan yeni ölen Rock Hudson gibi bir starın ve gizli eşcinselliğinin do-laştığı günlerde...

Elbette tepki gösteriyor: o da Hudson gibi bir “i... e” midir, olabilir mi? Ve tüm doktorlara hakaretler yağdırıp gidiyor. Ama durumun gerçek olduğu ortaya çıkınca, tavrı değişiyor.

Böyle bir öyküden ve çıkıştan ne beklersiniz? Dönemin kusursuz bir tasvirini, birden hayatımıza giren bir hastalığın yarattığı travmanın tümüyle tutucu, kadın düşkünü, ırkçı ve “gay” düşmanı bir adamın üzerindeki etkilerini... Özellikle de böylesine aykırı bir hikâyenin içerdiği dramın ilmek ilmek örülüşünü... Değil mi?

Ne var ki film parlak bir açılıştan ve karşımıza Matthew McConaughey gibi bir oyuncunun görkemli kompozisyonunu getirdikten sonra, yolunu şaşırıyor. İlk hastalar, onların tıp ve yasalarla çetrefil ilişkileri üzerine bir belgesele dönüşüyor. Özellikle tedavi yöntemleri, ilk bu-

B

u kitap anılarım içinde 2014–2021 arası yılları kapsıyor. Yani artık yazılı basımı (dergiler dışında) bıraktığım ve T24 internet sitesinde yazmaya başladığım yıllar... Daha uzun, özgür, olayları dakika dakika izleyen ve genelde çok daha büyük bir kitleye ulaşabilen yazarlık sorumluluğu. Konu çeşitliliği: yine tartışmalardan ölümlere, sevinçlerden acılara, festivallerden özel gecelere, geçmişten şu günlere uzanan siyasete... *Cumhuriyet* gazetesi kadar SİYAD gecelerini, Yaşar Kemal kadar Onat Kutlar, Yılmaz Güney veya Hasan Saltık'ı da anma... Sürpriz adlar: Zeki Müren, Dario Moreno, Angelina Jolie, Nicole Kidman, Elia Kazan... Yakında veda ettiğimiz Hıfzı Topuz... Ya da o unutulmaz dostlar: Oya Baydar, Hasan Cemal, Ahmet Ümit, elbette Türkan Şoray... Ve de birkaç yerde Ekrem İmamoğlu. Hepsi sizi bekliyor.

Atilla Dorsay

Övgüler, Yergiler, Atışmalar

2000-2014
arasında sayısız
ilginç değiniler...

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2158-6

9 789751 421586

KDV'den muaftr